

החלקינו בדתנו

גליון יט • שנה א'

פרשת וישב
תשפ"ה לפ"קהוצאה לאור
הידושי תורה
של בעלי בתים
העושים תורתם
קבע ומלאכתם
עראי

מדור תורתם קבע

שם קדוש המסוגל למי שתעה בדרכו להגיע לדרך הישר

ויאמר ישראל אל יוסף הלוא אחיך רועים בשכם לכה ואשלחך אליהם וגו' (בראשית לז, ג). איתא בספ"ק אגרא דפרקא (רמז מד) 'קבלתי, השם רא"ה, השם הס"ט מע"ב שמות (היוצאים מפסוקי ויסע ויבא ויט בפ' בשלח), הוא מסוגל למי שתועה להגיע אל דרך הישר'.

וכמה נפלאים הדברים, כאשר אנו מוצאין בכמה וכמה מקומות בהאי פרשתא שבה מדובר אודות יוסף שתעה בדרכו אל אחיו, שנרמז השם הקדוש רא"ה.

א. כאשר שלח יעקב אבינו את יוסף לראות את שלום אחיו, אמר לו 'הלוא אחיך רועים בשכם לכה ואשלחך אליהם, והיינו שביקש יעקב אבינו לברך את יוסף בנו בכח השם הקדוש רא"ה שלא יתעה בדרך, אלא בוא יבוא במהרה אל אחיו.

ב. אח"כ כאשר ציווהו לילך אמר יעקב ליוסף 'לך נא רא"ה את שלום אחיך' (בראשית לז, ד), ושוב רמז לו בדבריו את השם הקדוש הנזכר לשמירה שלא יתעה בדרכו.

ג. בהמשך הפרשה (פסוק טז) נאמר 'וימצאהו איש והנה תועה בשדה וישאלהו האיש לאמור מה תבקש, ויאמר את אחי אנכי מבקש, הגידה נא לי איפה הם רועים', היינו שיוסף היה תועה בשדה ולא ידע לכוון הדרך, וכמבואר במדרש שכל טוב (בראשית לז, טז) 'וימצאהו איש' זה גבריאל, שנאמר 'האיש גבריאל אשר ראיתי בחזון' וגו' (דניאל ט, כא), 'הנה תועה בשדה' יוסף היה תועה בשדה שאינו יודע לכוין הדרך, לכן נקט יוסף דייקא הלשון 'איפה הם

- המשך בעמוד ב' <

מבוא:
בשער התורה

יום ההצלה והשחרור

הצלת כלל ישראל
ושחרור מנרן רביה"ק זי"ע

הצלה של כלל ישראל ושחרור של רבינו.

יום טוב על פי הלכה

והיום הזה הוא יום טוב לכללות ישראל כפשוטו ממש, וכמו שהתבטא הרה"ק ר' איציקל מפשעווארסק זי"ע במכתב אל בעל הנס רבינו הק' זי"ע 'יום טוב של כ"א כסלו לכל בית ישראל' - וממשיך שם בלשון קדשו 'כמו שנעשה לכ"ק שליט"א נס ביום הזה מסוגל לברכו שהנס יהי' לאורך ימים ושנים טובים לפעול ישועות ורפואות עבור כלל ישראל'. וכן כתב המקובל מירושלים הגה"צ ר' אשר זעליג מרגליות זצ"ל במכתב 'הנה היום

- המשך בעמוד ב' <

ר'ועים, אשר מראשי התיבות יוצא השם הקדוש ר"א, כדי שבכח השם הקדוש יגיע למחוז חפצו.

(הרה"ח ר' אברהם ישעי' קליין הי"ו)

יעקב אבינו זכה לצייר דמות דיוקנו של אביו רק לצורך עבודת ה'

וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען (בראשית לז, א). אפשר להעמיס רמז בפסוק זה, בהקדם מה דאיתא בספה"ק עה"כ ו'יצא יעקב מבאר שבע, ויצ"א נוטריקון ו'ירא יעקב צורת אביו, והענין בזה דהנה איתא בספה"ק סגולה להינצל מהרהורי עבירה לצייר לפניו דמות דיוקנו של אביו, ועי"ז יוכל להתגבר על יצרו, וכמו שמצינו אצל יוסף הצדיק, שכאשר אשת פוטיפר ביקשה להכשילו רח"ל, נראתה לו דמות דיוקנו של אביו בחלון, ועי"ז ניצל מן העבירה (עי' סוטה לו:). עוד איתא בשם האר"י הק' שאם קשה לאדם להבין דבר בלימודו או לעשות מצוה, הסגולה לזה שיצייר דיוקנם של אביו או רבו ועי"ז יצליח.

ועפ"ז ביאר הרה"ק רבי אריה ליב מלאנצהוט זי"ע (הובא בליקוטים שבספר אמרי שפר) מ"ש חז"ל (קידושין פב:): 'אשרי מי שרואה את הוריו באומנות מעולה, אוי לו למי שרואה את הוריו באומנות פגומה, 'אשרי מי שרואה את הוריו באומנות מעולה, היינו שמצייר אצלו דמות דיוקנו של אביו בעיני תורה ועבודת השי"ת, ולא ח"ו להצילו מעבירה, 'אוי לו למי שרואה את הוריו באומנות פגומה, היינו שצריך לצייר דיוקנם באומנות פגומה, בעבירה שפוגמת את הנפש, שעכ"פ מידי הרהור לא יצא.

ועפ"ז יבואר הרמז ו'ירא יעקב צורת אביו, שכאשר יעקב אבינו ע"ה יצא מבאר שבע בדרכו חרנה אל לבן, חשש שמא יכשל שם בדבר מה, ולכן צייר לפניו צורת אביו, כדי שעי"ז ינצל מן החטא, אמנם יעקב אבינו ביקש (בראשית כח, כא) 'ושבתי בשלום אל בית אבלי, היינו שיזכה לצייר לפניו צורת אביו 'בשלום, לצורך תורה ועבודת ה', ולא יבוא ח"ו לידי נסיון כדי שלא יצטרך להשתמש כלל בעצה זו להינצל מדבר עבירה.

ועכשיו כשזכה לשוב בשלום ובשלחה אחר היותו אצל לבן שנים רבות, אומר הכתוב 'וישב יעקב בארץ מגורי אביו, שאכן זכה לצייר לפניו תמיד צורת אביו רק לצורך עבודת ה' בשלום ובשלחה, ולא בא לידי נסיון.

(הרה"ג ר' מענדל מאשקאוויטש שליט"א)

הזה היא היום הגדול יום ה' יום טוב, ומה נעים שבת אחים גם יחד נגילה ונשמחה בו ולהודות לה' כי טוב בברכות והודאות אשר גנן והציל את צדיק מושל ביראת ה' הוא ניהו רביה"ק (שליט"א), ובזה גם גנן והציל כל דורו עמו כי פעולת צדיק לחיים כי רבה"ק (שליט"א) הוא צדיק ומנהיג הדור ובאמונתו יחיה ומחיה את הדור וכו', וכן על דרך זה ראו את היום כ"א כסלו רבבות מישראל הקטנים עם הגדולים.

ולא בכדי קראוהו בשם יום טוב, כי אכן כן הוא ויש לו שורש חזק בהלכה להתנהג בו כיום טוב לענין אמירת תחנון וכדומה, כמו שהביא בכף החיים סי' רל"ח סק"ט שבימים שקבעו הציבור ליום טוב זכר לנס אין אומרים בו תחנון, והו"ד גם באורחות חיים (ספינקא) סי' תרצ"ז. ועיין אוצר הלכות סי' קל"א הערה קמ"א שהביא כן בשם הגר"ח פאלאג'י בשו"ת לב חיים ח"ג סק"ג, ומעיר שם שעפ"ז נהגו שלא לומר תחנון ביום כ"א כסלו.

ועצם הענין שאפשר לקבוע יום שנעשה בו נס ליום טוב, נפסק במגן אברהם סי' תרפ"ו סק"ה חז"ל, יכולים בני עיר לתקן בהסכמה ובחרם עליהם ועל הבאים אחריהם לעשות פורים ביום שנעשה בו נס עכ"ל, ועיין עוד בשו"ת חתם סופר (או"ח סי' קס"א) שכתב בסוף דבריו חז"ל, דשפיר מצי צבור או יחיד לקבוע יום מועד לעצמם ביום שנעשה להם נס ומצוה נמי עבדי, עיין מג"א סס"י תרפ"ו, ודלא כמ"ש פרי חדש במנהגי איסור [ה' יו"ט] אות י"ד עכ"ל, ובס"ק קצ"א האריך לבאר הענין וסיים בזה"ל, והנה מבואר בספר יוסף אומץ [סי' תתש"ט] מהנס שנעשה בק"ק פראנקפורט דמיין ביום כ' אדר הראשון וקבעו בו יום שמחה לדורותם, וכן ראיתי ממ"ו הגאון מו"ה נתן אדליר זצ"ל מילידי ק"ק ההיא, וכן אנו נוהגים אחרי הגם שאנו ברחוק מקום וכו', ומ"מ אני נוהג להחמיר לסיים ספר באותו היום כדי שיהי הסעודה בהיתר בלי פקפוק ויאכלו ענוים וישבעו עכ"ל. וכן פסק במשנה ברורה סי' תרפ"ו סק"ח כהמג"א הנ"ל. וממילא פשוט שכיון שקבלו עליהם כלל ישראל יום זה ליום טוב לזכר להנס הגדול שנעשה בו, שיש לו תוקף מצד ההלכה.

ועיין עוד מה שכתב הכף החיים (סי' ר"ח סק"ט) בשם הש"ה 'שכמה גדולי ישראל שהיו בצרה וניצולו, שבכל שנה ושנה

באותו היום מתבודדים עצמם בתפילות ושבחות להאל יתברך שמו על התשועה שהיה להם על פי הנס, ואחר כך לשמוח קצת עם אוהביו ורעייו כפי השגת ידו, והוא לפרסומי ניסא, והוא מנהג נכון, כי מי יודע אם יזדמן לו להיות באותו המקום שנעשה לו הנס ולברך שם'.

הסעודה הוא סעודת מצוה

והסעודה שעושים ביום הזה יש לו דין סעודת מצוה, כמו שפסק המהרש"ל בים של שלמה (ב"ק פ"ז סל"ז) חז"ל, כל סעודה שאדם עושה שלא כדרך מריעות ושמחה, אלא כדי ליתן שבח למקום, או לפרסם המצוה, או לפרסם הנס, קרוי סעודת מצוה עכ"ל, וכן הוא בחיי אדם (הל' פורים כלל קנ"ה אות מ"א) חז"ל, מי שאירע לו נס, וכ"ש בני עיר, יכולין לתקן בהסכמה עליהם ועל הבאים אחריהם לעשות אותו יום לפורים (הפ"ח בס"י תצ"ז חולק עליו בסעי' י"ד). ונ"ל דאותה סעודה שעושים בשביל הנס היא סעודת מצוה אף לפי דבריו, כמו שכתב ביש"ש ב"ק פ"ז סל"ז, דכל סעודה שעושים לזכר נפלאות ה' היא סעודת מצוה, ע"ש, דלא כמו שכתב הפר"ח דהוי סעודת רשות, שלא ראה דברי היש"ש, שלא נדפס בימיו עכ"ל. [ועיין מה שכתב שם החי"א בהמשך בענין נס שקרה עמו ומה שקבל עליו ועל זרעו לזכר הנס].

ואם הדברים אמורים בנס שנעשה להציל ממות לחיים, על אחת כמה וכמה ביום הזה יום כ"א כסלו שבנוסף להצלת רבינו ז"ל ממות לחיים, עוד יש בו תוספת מרובה שעל ידי זה היתה תקומה ליהדות הנאמנה מיד ולדורות, וכמו דהוה מרגלא בפומי דכ"ק רבינו בעל ברך משה זי"ע שביום הזה צריכים אנו לשמוח על הצלת נשמותינו שניצלו על ידי הנס הצלה של רבינו ז"ל, על כן לא לחינם הוקבע כן בין מקהלות רבבות עמך בית ישראל להתנהג ביום זה כיום טוב לענין אמירת תחנון ולערוך סעודת מצוה להודות להשי"ת על כל החסד אשר גמלנו בימים ההם בזמן הזה, ויה"ר שזכותו יגן עלינו להמשיך במורשתו הקדושה לנו ולבנינו עד ביאת הגואל בב"א.

(המערכת)

שיתוף רחמים לדין היה ביום כ"א כסלו

הרמ"ע מפאנו כתב לבאר דברי רש"י בפרשת בראשית בתחילה עלה במחשבה לבראותו במדת הדין, ראה שאין העולם מתקיים שיתף רחמים לדין, והלשון ראה קשה, מה ראה. על פי מה דאיתא במסכת ר"ה (דף י"א): דפליגי ר"י ור"א אי בניסן נברא העולם או בתשרי, וכתבו התוספות דשניהם אמת, בתשרי נברא במחשבה ובניסן נברא במעשה, א"כ בריאת העולם בהריון היה בתשרי ובמעשה בניסן, ושלוש חדשים הוא זמן הכרת צורת העיבור כמו"ש בתמר (ל"ח כ"ד) ויהי כמשלש חדשים ויגד ליהודה לאמר זנתה תמר כלתך, א"כ בכ"ה באלול נברא העולם בהריון, ובכ"ה בכסלו שהוא שלש חדשים הכרת צורת העיבור ראה שאין העולם מתקיים בדין ושיתף רחמים, ורומז לנס חנוכה שהיה עוד מוכן מבריאת העולם עכ"ד.

והנה בפשטות כוונת זמן הכרת העיבור שלש חדשים היינו צ' יום, אמנם בתפארת יוסף להגאון ר"י ענגל בפרשת וישב הביא מזה"ק שהוא פ"ו יום בדיק, א"כ ראה שאין העולם מתקיים היה ד' ימים קודם כ"ה כסלו והוא ביום כ"א בכסלו, והוא יום הצלת רבינו הקדוש מסאטמאר בעל דברי יואל ז"ע, שלא היה העולם מתקיים לולי הצלתו, והגיע למדינת אמעריקע לארץ לא זרועה, ושתל פה תורה וחסידות בלי שום פשרות ממש כמו שהיתה באירופא, זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל. וליכא מידי דלא רמיזא באורייתא.

בתמר לא שלטה בה האש - רמז לנס חנוכה שלא שלטה האש בהשמן

באמרי נועם בפרשתינו (אות כ"ד) כתב רמזים הרבה על חנוכה בפרשת יהודה ותמר, ונראה לבאר שייכות של מעשה תמר לנס חנוכה, בהקדם מש"כ בספר משמרת אלעזר (אורה ושמה אות י*) לבאר אומנם בגמרא לשנה אחרת קבעם בהלל והודאה ולא באותה שנה שנעשה הנס, דהב"י תירץ שתקנו ח' ימי חנוכה אף דליום ראשון היה להם שמן להדליק, לפי שנשאר מן השמן בבוקר ולא נשרף מאתמול, וע"ז תקנו יום ראשון, וקשה דבפרשת קרח מצינו שמשרע"ה התפלל על עדת קרח (קרח ט"ז) אל תפן אל מנחתם, וכ' רש"י שהתפלל שלא יקובל חלקם בתמידי ציבור ולא יאכלנו האש, ראינו מזה שלפעמים הוא גנאי אם האש אינו שורף, א"כ איך יעשו יו"ט ע"ז שנשאר בבוקר מן השמן ולא נשרף, אולי נעשה כאן מעשה קרח ואין הקב"ה רוצה בהדלקתם, אמנם ביום השמיני שנשרף כל השמן ולא נשאר כלום, כי לא הוצרכו על יום המחרת, מזה שפטו שהנס שלא כילה האש את השמן כל ימים הקודמים היה באמת נס מן השמים למעלתם.

ובזה מיושב שיום האחרון נקרא זאת חנוכה, דביום השמיני נתוודע להם שכל שבעת הימים היה נס גמור לשבחם, וזאת הוא באמת חנוכה, וכן מיושב בזה לשנה אחרת קבעום בהלל הודאה ולא בשנה ההוא, כי הם פחדו שמא הוא מעשה קרח שאין הקב"ה חפץ בהדלקתם, אבל אחר שראו ביום השמיני שנשרף הכל, אז תקנו על שנה האחרת בהלל והודאה עכ"ד.

גנב שלא גנב רק מה שהוכרז עליו משמים מקודם

סיפר לי הגאון ר' אברהם שפירא זצ"ל, אחי הגאון ר' מאיר שפירא זצ"ל אב"ד ור"מ דק"ק לובלין, שבהיותו יליד עיירה שאץ, פגש פעם את הרה"ק בעל אהבת ישראל מוויזניץ זצ"ל, וביקשו ללוותו לביקור אצל הרבנית משאץ (הוקינה שלטו הרבנית היה בת הרה"ק ר' מאירל מפרעמישלאן זצ"ל), שהיתה ידועה לבעלת מופת שרבים נושעו על ידה, והשתמשה במקלו של אביה.

בביקורו ביקש הרבי מוויזניץ זצ"ל ממנה שתבאר לו יסוד כוחה בהפעלת ישועות. השיבה לו: כשהייתי ילדה קטנה היה בפרעמישלאן חברה גנבים יהודיים רח"ל, ובערב יום הקדוש בא ראש הגנבים מלוכב במלבוש משונה, ועמד בין המון אנשים נשים וטף שעמדו בתור לקבל ברכת השנה מאבי הרה"ק ר' מאירל זצ"ל. אבי לא הרים ראש לשום אחד מהם, אך כשהגיע הראש החברה הלזה שאלו אבי זצ"ל בתמי" גדולה: הכי גם אתה רוצה ברכה ממני. והשיב ראש הגנבים בלשון עז: הכי הרבי חושב שתהיה מציאות של גניבה בעולם, אם לא הכריזו עלי' מקודם מן השמים, נענה לו אבי זצ"ל בראש.

אז אמר הגנב: א"כ רוצה הרבי שהגניבה תפול ליד איוואן הנכרי, מדוע לא לידי. ונענה אבי לו וברכו, שגניבה שהכריזו עלי' מקודם תפול לידו ולא לידי עכו"ם. עמדתי אז לנוכח אבי זצ"ל במאורע ההיא, וכשראיתי שיש עת רצון אצל אבי, עניתי ואמרתי: אבי יקירי, תברך גם אותי, שכל מי שנגזרה לו ישועה משמים, יושע על ידי, וברכני. וזהו כוחי, עכ"ד (סיפור זה חשוב אצלי מאוד, ששמעתי מבעל המעשה שהיה נוכח ששמע מפיה. היא טמנה עם בעלה הרה"ק ר' יואל משאץ זצ"ל בהר הזיתים, חלקת שאץ).

סוף דבר הי' שמצאו להגנב הלז מתמרמר בכי וזעקה על קברו של אא"ז הר"מ ז"ע, שיזכה לתשובה על חטאיו, וכאילו בא בתביעה להצדיק שע"י ברכתו הצליח, ועל הצדיק מוטל להושיע משאול תחתיו, ונודע לבעל תשובה כן שמעתי מפיות קרובינו, הררל"י קלוגהויפט מסטרעליסק והרר"י מאסקאוויטש זצ"ל משאץ - מאנטרעאל - ירושת"ו זכרונם לברכה.

והנה בפ' וישב וישמע ראובן ויצילהו מידם, ידועים דברי הזוה"ק ליישב הקושיא שאיזו הצלה היא זו להשליכו לבור נחשים ועקרבים, שעפ"י הלכה מעידין עליו שמת, ותי' הזוה"ק שמ"מ הצילו מיד בעלי בחירה, שבעלי בחירה יכולים להרע ולהזיק ע"י רוח בחירתם גם למי שלא נגמר עליו המיתה עיי"ש. והוקשה לי לפי זה להבין דברי אא"ז הרר"מ מפרימישלאן זצ"ל שהסכים לדברי הגנב ובירכו, והא בעל בחירה הוא ואפשר שיגנוב בבחירתו בלא הכרזה משמים.

ועצב"ל שהרר"מ ראה בגנב הלז שמץ של מניעה מגניבה שלא הוכרזה עלי' מן השמים, ולא רצה לבחור בגניבה מצד בחירתו הרעה, או שהרר"מ כלל בברכתו שלא יצליח בגניבה מרוע בחירתו, והציל בזה הפסדים מאנשים נקיים מעונש, וגדול כח הצדיקים כמו"ש ותגור אומר ויקם לך.

(ספר יפה שיחתן להגה"צ ר' אלחנן היילפרין זצ"ל - נשיא התאחדות קהלות החרדים בעיה"ב לאנדאן)

מדור חלק הדרוש

מתיקות התורה בדרוש ופולפול

האם היה בדעתו של יהודה ליתן את שלה בנו לתמר

ויאמר יהודה לתמר כלתו שבי אלמנה בית אביך עד יגדל שלה בני כי אמר פן ימות גם הוא כאחיו וגו' (בראשית לח, יא). ופירש"י 'כי אמר' כלומר דוחה היה אותה בקש שלא היה בדעתו להשיאה לו, 'פן ימות' מוחזקת היא זו שימותו אנשיה. ומשמע מדבריו הק' דכיון שתמר נחשבה לקטלנית, אשר מדינא לא תינשא (עי' שו"ע אה"ע סי' ט), לכן לא היה בדעתו כלל להשיאה לשלה, רק דחה אותה בקש.

והנה הנודע ביהודה (מהד"ק אה"ע סי' י) נשאל אודות יבמה שמתו אנשיה, אם שייך אצלה מצות יבום, או דכיון שהיא קטלנית יש איסור לייבמה, וכתב דמסברא אמרינן 'שומר מצוה לא ידע דבר רע', ולכן מותר לייבמה.

ובזה ביאר מה שאמר יהודה לתמר כלתו 'שבי אלמנה בית אביך עד יגדל שלה בני כי אמר פן ימות גם הוא כאחיו', ופירש"י שדחה אותה בקש, והדבר תמוה דאטו היה יהודה בוש להורות הדין שאסורה להינשא שהיא קטלנית.

ותירץ הנוב"י, דידוע דבאיסור אזלינן בתר רובא ובסכנה לא אזלינן בתר רובא כדאיתא במס' חולין (י, א), והנה לר"מ דחייש למיעוטא קטן אסור לייבם שמא ימצא סריס ופוגע באשת אח שלא במקום מצוה, אלא דקיי"ל כרבנן דאזלינן בתר רובא. ובעובדא דתמר שהיה שלה קטן שם נזדמנו שניהם, איסור וסכנה, וחדא תליא באידך, אם הוא סריס אין כאן מצות יבום ויש כאן איסור אשת אח וגם סכנתא דקטלנית כי אין שייך 'שומר מצוה לא ידע דבר רע', ואם אינו סריס יש כאן מצות יבום וממילא ליכא סכנתא.

והורה יהודה כהלכה שצריכה להמתין עד שיגדל שלה לדעת שאינו סריס, דאף דלענין איסור אזלינן בתר רובא אבל לענין סכנה חיישינן למיעוטא, וכשיגדל שלה ויתברר שאינו סריס אז יוכל ליתן לה את שלה בנו, וממילא לא דחה אותה בקש והורה כדת של תורה. עכ"ד.

והנה להלן אחר שיהודה לקח את תמר נאמר 'ולא יסף עוד לדעתה', ופירש"י 'יש אומרים לא הוסיף ויש אומרים לא פסק', וע"פ האמורא אפשר לומר דשני הפירושים ברש"י תליא בשיטת רש"י לעיל והנוב"י, לרש"י שהיה לה דין קטלנית, על כן אף שהיה ליהודה בנים ממנה, עכ"ז לא הוסיף לדעתה עוד מחמת סכנתא, אבל לפי הנוב"י שאם אינו סריס ושייך מצות יבום א"כ אין לחוש דהרי שומר מצוה לא ידע דבר רע, על כן לא פסק לדעתה, דהמצוה תגן עליו ושומר מצוה וגו'.

(הרה"ח ר' משה יושע שווימער הי"ד)

ובמעשה יהודה ותמר כתיב (ל"ח כ"ה) הוא מוצאת והיא שלחה אל חמיה לאמר, ופירש רש"י היא מוצאת להשרף, ונראה מזה שבאמת לא שרפוהו, רק הוא מוצאת לשריפה, ולאחר שיהודה הודה לא עשו כלום, אמנם **התוספות** כתבו במסכת כתובות (דף ס"ז.) ר"ח גרס **מוצת חסר א' לשון ויצת** **אש בציון**, ובתרגום יוסף (דה"י ב' כ"ח ג) איתא, שבאמת הפילו את תמר לאש רק ניצולה בדרך נס, כמו א"א וחנניה מישאל ועזריה שלא שלטה בהם האש.

והשתא שפיר מדוייק כל הרמזים בפרשת יהודה ותמר על נס חנוכה, כי כמו תמר הושלכה לאש ולא שלטה בה האש, **כן היה בנס חנוכה** שלא היה שמן להדליק רק על יום אחד, ונעשה נס והדליקו ממנו שמונה ימים, **לפי שלא שלטה האש** ולא כלה השמן, ובשניהם היו הנס שלא שלטה בהם האש.

צריכין ג' אנשים שלא להתיחד עם אשה

וימאן, הטעם על תיבת וימאן הוא **שלשלת**, ויתבאר בע"ה דבלקט אמרי קודש **מהרה"ק מהרי"ד מבעלז ז"ע** (אות יחוד) מבואר שאם אשה רוצת ליכנס לחדרו יהיו ג' אנשים בשביל איסור יחוד, והוסיף שחומרא זו יש לו מקום בהלכה, כן אמר ג' פעמים עכ"ל הקדושים.

ו"ל שעל זה מרמז השלשלת על תיבת וימאן, שיוסף אמר שאפילו אם אשה רוצת ליכנס בהיתר לבית הצדיק להפקד צריכין להיות שם ג' אנשים, עאכו"כ לחטוא בוודאי הוא עון גדול מאד וצריך למסור עצמו ע"ז.

השלמה

דבר תורה זו הגיע למערכת בשבוע העבר אחרי שכבר יצא לאור הגליון ואידי דחביבה עלינו את הדבר תורה זו אנו מכניסין את זה בגליון השבוע הזה.

'ב"ק שם הנהר' – שם שומאיר על פני האדם

ויעבור את מעבר יב"ק (בראשית לב, כג).

שמעתי מהרה"ח ר' **פרץ לעפקאוויטש ז"ל** מאנטווערפן, שפעם אחת נתאכסן הרה"ק רבי יוסף מדעעש-וויליאמסבורג זצ"ל בביתו למשך כמה שבועות.

כאשר יצא הרה"ק מדעעש לדרכו לחזור לאמעריקא, ליוהו ר' פרץ אל שדה התעופה, ור' פרץ אמר לו שהוא ממהר לחזור כדי להספיק להתפלל תפילת מנחה. אמר לו הרה"ק **מדעעש 'הלא שמך הוא פרץ בן לאה, והראשי תיבות הם בגימטריא שם יב"ק, אשר הוא נוטריקון יענגו ב'יום ק'ראנו, יעזור השי"ת שתפילותיך יתקבלו לרחמים ולרצון, ונפרד ממנו לשלום.**

ר' פרץ מיהר לחזור העירה, ונכנס להתפלל בבית מדרשו של הרה"ק רבי **איציקל מפשעווארסק זצ"ל**. כאשר הבחין בו רבי איציקל שאל אותו 'וואס מאכט רבי יוסל'ע דעעש'ער?', ענה לו ר' פרץ 'איך האב אים יעצט באגלייט צום עירפורט, ער פארט יעצט אהיים'. אמר לו רבי איציקל 'אינטרעסאנט טאקע, ווייל די ראשי תיבות פון דיין נאמען פרץ בן לאה איז בגימטריא ווי דעם שם יב"ק'. כך סיפר ר' פרץ ז"ל.

לפי"ז אפשר לבאר את דברי רש"י הק' בפרשת וישלח, עה"כ (בראשית לב, כג) **'ויעבור את מעבר יב'ק, יב'ק – שם הנהר'**, ובפשטות הכוונה לשם הנהר שעבר יעקב אבינו ע"ה, אבל לפי המסופר לעיל, אפשר לומר בדרך רמז שהשם 'ב"ק' הוא 'שם הנהר', היינו שם שומאיר ומנהיר, והצדיקים יכולים לראותו על פני האדם.

(הרה"ח ר' פנחס בר"ל בראך הי"ד)

עיקר הקיום בגלות ע"י השראת השכינה שע"ז אפשר להעמיד דורות ישרים

יידע שהם צורך לעולם התפלל עליהם וירדו, וצמחו האילנות והדשאים ע"כ.

זבן נמצא שעיקר שורש מסירת התורה להדורות הבאים הוא על ידי שמתפללין בשעת ברכת התורה ונהי' אנחנו וצאצאינו כולנו יודעי שמך ולומדי תורתך לשמה וכיון שלא ברכו בתורה תחילה, הרי לא התפללו על קיום התורה להדורות הבאים, על כן נחרב הבית המקדש כיון שבאמת היה סכנה שתפוג תורה ח"ו, וזהו שאבדה הארץ על שלא ברכו בתורה בתחילה, אין הכוונה על עצם העוון שלא ברכו בתורה, אלא על התוצאה ממה שלא ברכו בתורה ולא התפללו על הדורות עכ"ד.

זמנתה דעת לנבון נקל לעניינינו, שלולא המשכת הדורות בתורה וביראה ובאמונה טהורה, לא היה לנו קיום ח"ו על אדמת אמעריקא, כשם שנחרב הבית המקדש מחמת זה, ומובן מאוד לאור זה דברי האלשיך בענין מה שסיבבה ההשגחה העליונה להוריד את יוסף למצרים, כיון שהיה מרכבה אל השכינה, ועל ידי זה היה אפשרות לגדל במצרים דורות ברוח ישראל סבא, ורק על ידי זה אפשר להיות לישראל קיום בגלות. וכמו כן זכינו אנחנו שיד ההשגחה סיבבה באורח פלאי להכין לנו הדרך לגדל דורות נאמנים לה' ולתורתו, על ידי ששלח לכאן האי גברא דמרא סייעי רביה"ק זי"ע ששרתה עליו רוח ה', וטיהר את האויר בכך קדושתו וצדקתו, ולא נח ולא שקט עד שגדלו על ברכיו עזרי צאן קדשים שיראת ה' חופפת על פניהם לאלפים ולרבבות, ותמיד נשא תפילתו לשמים שיזכו לגדל כאן בנים ובני בנים עוסקים בתורה ומצות באמת, והיינו דאהני לן לחנך צאצאינו על הדרך הסלולה לנו עד ביאת הגואל בב"א, ועל כל זה נודה להשי"ת לעת כזאת ונהללו בפנינו.

(הרה"ח ר' אברהם ישעי' קליין הי"ו)

ברכו בתורה בתחילה עד שנחרב הבית המקדש בגללה ואבדה הארץ.

זאף שהשאגת ארי' (ס"י כ"ד) רוצה להוכיח מגמרא זו כהשיטה דברכת התורה דאורייתא, דאי מדרבנן הא אמרינן בפרק אין עומדין (ג) דאנשי כנסת הגדולה תקנו להם לישראל ברכות ותפלות, וירמיה קדים להו כמה דרי ובימיו עדיין לא נתקן עיי"ש, אך אכתי אינו מתקבל על הלב, דאף אם נניח דברכת התורה מדאורייתא, מכל מקום צריך תבלין מדוע חמור עון זה כל כך להחריב הבית בגללו.

זביאר המנחת עני דאין הכוונה מחמת עצם העון שלא ברכו בתורה בתחילה, אלא כי עיקר קיום היהדות על אדני התורה והיראה אי אפשר אלא על ידי שהאבות מוסרים התורה לבנים והם לבניהם אחריהם דור אחר דור, וכל זה לא יתכן אלא על ידי תפילה להשי"ת, כי בלי תפילה אי אפשר לקבל כלום אף מה שנגזר עליו משמים.

כמו שביאר הרמב"ן ז"ל מה שלא ריפא הקב"ה למשה רבינו שלא יהיה כבוד פה, שהוא מטעם שלא התפלל על זה, וז"ל (שמות ד ט) והנכון בעיני שאמר ה' למשה מי שם פה לאדם או מי ישום אלם הלא אנכי ה' עושה כל, ובידי לרפאות אותך, ועתה כיון שלא תרצה ברפואתך ולא התפללת לפני על זה, לך אל אשר אני מצוה לך, ואנכי אהיה עם פיך ואצליח שליחותי ע"כ.

זהדברים ידועים מפי חכמינו ז"ל כמו שפירש"י עה"פ (בראשית ב ה) וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ וז"ל, ומה טעם לא המטיר, לפי שאדם אין לעבוד את האדמה, ואין מכיר בטובתן של גשמים, וכשבא אדם

האלשיך הק' בפרשתו עה"פ ויוסף הורד מצרימה וגו' (לט ב) ביאר ענין ירידת יוסף למצרים וז"ל, לזה אמר אם ירד יוסף מצרימה אל יאשם יהודה אשר בעצתו נמכר, כי הלא ויוסף הורד מצרימה כלומר מן השמים וכו', וזה רמז הוי"ו כי לא לבדו הורד כי גם השכינה כביכול ירדה בגלות עמו, וזהו אומר ויוסף כמוסיף על זולתו שירד ויוסף גם כן, ולמה, כדי להתחיל הגלות, כי מיד ויקנהו פוטיפר וכו' מיד הישמעאלים אשר הורידוהו שמה שהיה על ידם עם היות שהורד מן השמים כמדובר, ושמה תאמר למה התחיל הגלות מיוסף, לזה אמר ויהי ה' את יוסף שהוא כי הוצרך למה שהיה מרכבה אל השכינה, וזהו ויהי ה', שהוא שהגלות של שכינה אין זולת יוסף להיות ה' עמו כמוהו עכ"ל.

דברי האלשיך הללו בפרשת השבוע, בה בזמן שעומדים טרם יום כ"א כסלו יום ההצלה והשחרור של רביה"ק מסאטמאר זי"ע, עלו על הרעיון בשעה של קורת רוח עת שמענו דברי פי חכם חן מהנואם בחסד עליון המפורסם הגאון ר' נח אייזיק אלבוים שליט"א אב"ד הומנא, בביהמ"ד אברהם יצחק – וועסט פאלם, שבתוך שיעור מקיף בעניני ברכת התורה הזכיר פנינה יקרה מספר מנחת עני לבעל הערוך לנו, שביאר המאמר חז"ל (נדרים פא) אמר רב יהודה אמר רב מאי דכתיב מי האיש החכם ויבן את זאת, דבר זה נשאל לחכמים ולנביאים ולא פירשוהו עד שפירשו הקדוש ברוך הוא בעצמו, דכתיב ויאמר ה' על עוזבם את תורת וגו', היינו לא שמעו בקולי היינו לא הלכו בה, אמר רב יהודה אמר רב שלא ברכו בתורה תחלה ע"כ, ונלאו כל חכמי לב להבין פשר ענין זה, הכי כל כך חמור עון זה שלא